

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Strategijos „Europa 2020“ pavyzdinės iniciatyvos „Tausiai išteklius naudojanti Europa“

COM(2011) 21 galutinis

(2011/C 376/18)

Pranešėjas **Lutz RIBBE**

Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. sausio 26 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Strategijos „Europa 2020“ pavyzdinės iniciatyvos „Tausiai išteklius naudojanti Europa“

COM(2011) 21 galutinis.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2011 m. rugsėjo 6 d. priėmė savo nuomonę.

474-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. rugsėjo 21–22 d. (rugsėjo 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 120 narių balsavus už, 13 – prieš ir 10 susilaikius.

1. Santrauka

1.1 EESRK džiaugiasi, kad buvo paskelbta pavyzdinė iniciatyva „Tausiai išteklius naudojanti Europa“, tačiau mano, kad jai trūksta konkretumo. Turėdamas omenyje svarbių aplinkos temų pasaulinį matmenį, Komitetas nurodo savo pasiūlymus dėl 2012 m. JT konferencijos tvaraus vystymosi klausimais ir savo darbą, susijusį su Mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sukūrimo iki 2050 m. planu ⁽¹⁾.

1.2 Komitetas tikisi, kad 20-ye Komisijos paskelbtų atskirų iniciatyvų bus labai tiksliai aprašyta,

— kas yra „tausūs išteklių naudojimas“,

— ką jau galima pasiekti tobulinant technologijas arba

— kokiuose sektoriuose, kaip skelbiama, būtini „esminiai pokyčiai“, kokie jie turėtų būti ir kokiomis priemonėmis norima juos įgyvendinti,

— kokie konkretūs gamintojų ir vartotojų elgesio pokyčiai vertinami kaip būtini ir kaip galima šiuos pokyčius paspartinti.

1.3 Visiškai aišku, kad strategija „Europa 2020“ turi būti nustatytos esminės kryptys tvariai ir tausiai išteklius naudojančiai ekonomikai. Nepaisant to, būtų tikslinga atskirti tvarumo strategijos ir strategijos „ES 2020“ uždavinius.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl Europos organizuotos pilietinės visuomenės indėlio į JT konferenciją tvaraus vystymosi klausimais Rio de Žaneire (Rio+20) ir EESRK nuomonė dėl Mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sukūrimo iki 2050 m. plano (žr. šio OL, 110 p.).

1.4 EESRK nesupranta, kodėl tausaus išteklių naudojimo iniciatyva įtraukta į strategiją „Europa 2020“. Komitetui tai veikia 2001 m. priimtos ir 2006 m. peržiūrėtos tvarumo strategijos sukonkretinimas jau vien dėl to, kad ji apima daug ilgesnį laikotarpį nei iki 2020 m. EESRK pasisako už tai, kad būtų atgaivinta tvarumo strategija, kuriai, Komiteto nuomone, Komisija skiria pernelyg mažai dėmesio.

2. Įžanginė pastaba

2.1 Prieš pat Komisijai pateikiant EESRK prašymą parengti šią nuomonę dėl „Išteklius tausiai naudojančios Europos“, Komiteto biuras priėmė sprendimą parengti nuomonę savo iniciatyva dėl esamos ES tvarumo strategijos padėties.

2.2 EESRK organai nusprendė abi temas nagrinėti šioje nuomonėje.

3. Strategijos „Europa 2020“ pavyzdinė iniciatyva „Tausiai išteklius naudojanti Europa“

3.1 Komisijos paskelbta ir šioje nuomonėje nagrinėjama pavyzdinė iniciatyva „Tausiai išteklius naudojanti Europa“ yra viena iš septynių naujų pavyzdinių iniciatyvų, kurias Komisija įtraukia į strategiją „Europa 2020“.

3.2 Komisija komunikate aprašo (jau ne pirmą kartą), kad intensyvus išteklių naudojimas yra ne tik labai didelė našta aplinkai Žemėje, bet ir kelia pavojų apsirūpinimo saugumui, nes besiformuojančios ekonomikos šalys ir besivystančios šalys nori pasiekti panašų gerovės lygį. Lygį, kurio pagrindas – netvarūs gamybos metodai ir vartojimo įpročiai.

3.3 Pagal šią pavyzdinę iniciatyvą dar 2011 m. turi būti paskelbta 20 atskirų iniciatyvų, kurios padėtų sukurti tausiai išteklius naudojančią Europą. Komisijos nuomone, kad tai pasiektume, „turime tobulinti technologijas ir **iš esmės keisti energetikos, pramonės, žemės ūkio bei transporto sistemas**, taip pat gamintojų ir vartotojų elgseną“.

3.4 Komisija nurodo, kad būtina „kurti naujus gaminius ir teikti naujas paslaugas, ieškoti naujų būdų mažinti sąnaudas“ ir kad tam reikia koordinuotai imtis priemonių, kurios turėtų politinio svorio.

3.5 Pirmiausiai reikia „nuosekliai išanalizuoti netausaus kai kurių išteklių naudojimo priežastis“ ir tada įgyvendinti „sudėtingą ir globalų požiūrį [...] vykdant mišrią politiką, kuria kuo geriau išnaudojama sinergija ir ieškoma įvairių politikos sričių kompromisų“.

3.6 Pagrindinis šios pavyzdinės iniciatyvos tikslas – susitarti „dėl ilgalaikės vizijos“, kaip iki 2050 m. sukurti mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomiką, kaip pakeisti energetikos ir transporto sistemą ir kaip „atsieti ekonomikos augimą nuo išteklių naudojimo“.

4. Bendrosios pastabos dėl pavyzdinės iniciatyvos „Tausiai išteklius naudojanti Europa“ ir dėl sąsajų su tvarumo strategija

4.1 EESRK džiaugiasi Komisijos iniciatyva, kurią vertina kaip svarbią, netgi pagrindinę **tvarumo strategijos dalį**, tačiau kuri pastarosios negali pakeisti.

4.2 Komitetas pritaria Komisijai, kad strategijoje „Europa 2020“ turi būti nustatytos vystymosi gairės iki 2050 m. ir vėliau. Vis dėlto Komitetui neaišku, kodėl Komisija šią pavyzdinę iniciatyvą „Tausiai išteklius naudojanti Europa“ susieja su strategija „Europa 2020“, o nepateikia jos kaip sukonkretintos tvarumo strategijos redakcijos, nes tai būtų daug tikslingiau. Jau vien tai, kad Komisijos komunikate dažniau minimas laikotarpis iki 2050 m., o ne iki 2020 m. rodo, kad kalbama apie ilgalaikį uždavinį.

4.3 Komisijos teiginys, kad reikia tobulinti technologijas ir iš esmės keisti energetikos, pramonės, žemės ūkio bei transporto sistemas, taip pat gamintojų ir vartotojų elgseną, sutampa su EESRK pozicija, kurią Komitetas pateikė savo 2004 m. balandžio 28 d. tiriamojoje nuomonėje „ES tvaraus vystymosi strategijos vertinimas“. Jau tada EESRK nurodė, kad tam, kad tvarumo politika būtų sėkminga, būtina kuo konkrečiau išdėstyti, kokie pokyčiai yra būtini ir kaip jie turi būti įgyvendinti.

4.4 Būtent to komunikatui ir trūksta. Komunikatas lengvai skaitomas, bet yra labai nekonkretus. Todėl, EESRK nuomone, būtina vėliau pateiktinose 20 atskirų iniciatyvų labai tiksliai

aprašyti, kas ir kaip turi keistis, kur tikimasi pasipriešinimo pokyčiams ir kokiomis konkrečiomis priemonėmis galima šį pasipriešinimą įveikti.

4.5 EESRK nuomone, Komisijos suskirstymas į

— technologijų tobulinimą,

— esminius pokyčius ir

— gamintojų bei vartotojų elgsenos pokyčius

yra labai naudingas. Todėl Komisija turėtų aiškiai nurodyti, ką galima pasiekti patobulinus technologijas ir kur yra tobulinimo ribos, dėl kurių galiausiai būtini esminiai pokyčiai tam tikrose gyvenimo ir ekonomikos srityse.

4.6 Tačiau prieš tai iš tikrųjų reikia „nuosekliai išanalizuoti“, kodėl šiuo metu vis dar netausojami išteklių. Šios analizės nebuvimas vertinamas kaip komunikato trūkumas.

4.7 EESRK tik iš dalies sutinka su Komisijos teiginiu, kad išteklių naudojami netausiai, nes nėra informacijos apie tai, kiek tai visuomenei iš tikrųjų kainuoja. Nes, pavyzdžiui, ryškėjanti klimato kaita labai vaizdžiai aprašyta vadinamejoje „Stern“ ataskaitoje, o biologinės įvairovės mažėjimas – „Ekosistemų ir biologinės įvairovės ekonomikos“ ataskaitoje. Tačiau ir tai nieko iš esmės nepakeitė.

4.8 Dabartinio netausaus naudojimo priežastys greičiausiai yra šios:

a) nėra tikro visuomenės sutarimo, kaip vertinti dabartinę padėtį („Kas yra taisyti arba netaisyti? Kokiu mastu tvariai ar netvariai elgiamės mes arba kokiu mastu tvarios arba netvarios šiuo metu iš tikrųjų tam tikros ekonomikos sritys?“),

b) labai neaišku, ką konkrečiai reiškia „žalioji ekonomika“ arba „tausiai išteklius naudojanti ekonomika“. Nėra aiškios bendros nuomonės arba apibrėžties, ką tai reiškia atskiroms politikos sritims,

c) atsižvelgiant į interesus, esama visiškai skirtingų nuomonių apie tai, kas konkrečiai turi pasikeisti tiek kiekybiniu, tiek kokybiniu požiūriu, taigi, kuo randa ateityje turi skirtis nuo raidos šiuo metu ir koks bus jos poveikis kasdieniam gyvenimui ir verslui.

4.9 Komisija yra teisi savo komunikate teigdama, kad šandien netvari ekonomika yra gerovės, kuria daug žmonių mėgaujasi (kiti neturi galimybių ja naudotis), pagrindas. Neigiamas netvarios ekonomikos pasekmes visu stiprumu pajus ir turės su jomis susidoroti ateities kartos.

4.10 Tai pripažinti ir padaryti reikiamas išvadas sunku tiek ekonomikai ir politikai, tiek pilietinei visuomenei. Sunku dar ir dėl to, kad vargu ar kas nors įsivaizduoja, kaip galima užtikrinti „naują gerovę“, pavyzdžiui, vartojant tik vieną dešimtadalį energijos. Dėl šio netikrumo kyla baimė ir neužtikrintumas, kuriuos reikia labai atsargiai vertinti ⁽²⁾.

Techninis optimizavimas, esminiai pokyčiai ir elgsenos keitimas

4.11 Palyginti su pavyzdinėje iniciatyvoje „Tausiai išteklius naudojanti Europa“ naujai suformuluotais tikslais (80–95 proc. sumažinti išmetamą CO₂ kiekį), iki šiol ES nustatyti kokybiniai tikslai, pavyzdžiui, iki 2020 m. 20 proc. sumažinti išmetamą CO₂ kiekį, atrodo „lengvi“. Turint galvoje, kad dabartinė sistema vis dar techniškai neefektyvi, ir naudojant naujas optimizuotas technologijas, galima palyginti lengvai 20 proc. sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį. Tačiau įgyvendinant ligšiolinį akivaizdžiai dar nepakankamą tikslą vis dažniau pasigirsta „ispėjiančių“ nuomonių, kad paskelbtos techninės priemonės ir optimizavimas gali kelti pavojų „ekonomikos konkurencingumui“. Pasekmė – netgi tai, ką galima pasiekti techniniu optimizavimu nemažinant vartojimo, šiuo metu nėra nuosekliai įgyvendinama. Akivaizdu, kad pasipriešinimas platesnio užmojo priemonėms (t. y. esminiams pokyčiams) bus dar didesnis.

4.12 EESRK mano, jog derėtų labai aiškiai nurodyti, kad techninis efektyvumo optimizavimas, nors ir yra svarbus tikslų siekimui, tačiau netgi labai tausiai išteklius naudojančių technologijų negalima automatiškai tapatinti su „tvarumu“. Pavyzdžiui, Vokietijos automobilių pramonė, kuriai pasisekė sukliudyti Komisijai nustatyti planuotą griežtą didžiausiąją leidžiamą taršą (120 g CO₂/km), didžiuojasi savo naujais technologiniais laimėjimais. Pavyzdžiui, Audi puikuoja tuo, kad naujasis A7 klasės automobilis (darbinis tūris – 2,7 l), kurio galingumas 180 AG sunaudoja „tik“ 6,8 l. dyzelino 100 km. (taigi, išskiria 180 g CO₂/km). Jei lyginsime su teršalų kiekiu, kurį išskirdavo atitinkamos transporto priemonių klasės automobiliai, žinoma, pasiekta pažanga efektyvumo srityje, tačiau su tvarumu tai neturi nieko bendro. „Audi A7“ nėra nei tvarus, nei tausiai naudoja išteklius! Tai nėra naujosios „žaliosios ekonomikos“ išraiška, veikiau puikus įrodymas, kad sumažėjusias žaliavas galima sunaudoti ir taikant tariamai efektyvias technologijas, todėl reikalinga visiškai nauja žmonių ir prekių judumo politika.

4.13 EESRK apgailestauja, kad Komisija pavyzdinėje iniciatyvoje tik tarp kitko ir tik kelete sakinių nagrinėja esminį klausimą, kad būtent dabartinis Vakarų pasaulio visuomenės gerovės modelis pernelyg didele dalimi grindžiamas pigios energijos naudojimu ir vis dažnesniu, dažnai neefektyviu medžiagų naudojimu ir apykaita.

4.14 Būtent šie faktai turi būti daug išsamiau nagrinėjami pavyzdinėje iniciatyvoje „Tausiai išteklius naudojanti Europa“,

⁽²⁾ Dar 2004 m. EESRK savo tiriamojame nuomoneje dėl ES tvaraus vystymosi strategijos vertinimo (žr. OL C 117, 2004 4 30, p. 22–37) būtent į tai atkreipė dėmesį ir bergždžiai Komisijos prašė šioms aplinkybėms skirti ypatingą reikšmę.

tiksliu – atnaujintoje tvaraus vystymosi strategijoje. Nors Komisijos komunikate kelete vietų ir minimi „vieni kitiems prieštaraujantys interesai“, kurie trukdo taikyti tausėsio išteklių naudojimo požiūrį, tačiau jie nėra aiškiai aprašyti ir nepaaiškinta, kaip politikai ketina elgtis.

4.15 Kaip sunku suderinti tokius prieštaraujančius interesus, rodo Vokietijos, kurioje nuspręsta iš esmės restruktūrizuoti energetikos ūkį nenagrinėjant išmetamo CO₂ kiekio mažinimo tikslo, pavyzdys.

Esminis pertvarkymas

4.16 Didelis mums tenkantis uždavinys – aprašyti, išplėtoti ir įgyvendinti esminį pertvarkymą, „naują“ ekonomiką ir galiausiai naują ekonomikos konkurencingumą (taip pat pasaulio mastu). Dėl poreikio jau baigiasi pigios energijos ir pigių žaliavų laikai ir mūsų pareiga išmokti dalintis šiais senkančiais ekologiniais ištekliais su ateities kartomis. Todėl politikai turi daug aiškiau pasakyti, kad iš tiesų ekonomikos, kuri grindžiama pigia energija ir gamtos išteklių poreikiojimu ir kuri netgi gali perkelti aplinkosaugos išlaidas, konkurencingumo ilgalaikiu laikotarpiu tikrai nebus galima išlaikyti. Visuomeninės politikos požiūriu svarbu, kad būtų siekiama ne išsaugoti tokią ekonomiką, o ją restruktūrizuoti.

4.17 Prie to gali svariai prisidėti pavyzdinė iniciatyva „Tausiai išteklius naudojanti Europa“, tačiau jos vienos tikslui pasiekti neužteks. Nes tausaus išteklių naudojimo klausimas neapima kitų tvarumo aspektų. Todėl buvo parengta tvaraus vystymosi strategija, kurioje turi aprašyti ir pradėti palaipsnių Europos visuomenės ir ekonomikos pertvarkymą ir jo susiejimą su tokiais klausimais kaip vienos kartos teisingumas kitai kartai ir paskirstymo teisingumas.

4.18 Pavyzdinėje iniciatyvoje „Tausiai išteklius naudojanti Europa“ net nepavyko apibrėžti sąvokos „tausus išteklių naudojimas“. Tai yra dar vienas trūkumas, į kurį EESRK norėtų atkreipti dėmesį. Būtų sveikintina, jei pavieniams produktams, procesams ir sritims būtų tiksliai apibrėžtos geriausios technologijos, vertinamos kaip tausiai naudojančios išteklius, ir jos būtų skatinamos pagal vadinamąjį geriausių eksploatacinių savybių (angl. *top-runner*) principą. Komisija, įvedusi, pavyzdžiui, šaldymo aparatų energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo sistemą, jau žengė pirmuosius žingsnius šia kryptimi.

4.19 Neabejojama tuo, kad įgyvendinant tausaus išteklių naudojimo struktūras reikia taikyti įvairias priemones. Viena iš jų yra produktų kainų nustatymas, kuri, kaip teigia Komisija, ateityje vaidins svarbų vaidmenį. Todėl Komisija teisingai nurodo, kad „reikia labiau pabrėžti [...] kainų nustatymo aspektą ir užtikrinti kainų skaidrumą, kad jos visiškai atspindėtų visuomenei tenkančias išteklių naudojimo išlaidas“. Tačiau ši išvada tikrai nėra naujas 2011 m. mokslo laimėjimas. Kaip ir nėra nauja, kad EESRK ne kartą ragino atitinkamai „internaliizuoti išorės sąnaudas“. Tik, deja, mažai kas vyksta ir tai nėra vien tik Komisijos ir valstybių narių kaltė. Tai veikiau lemia tam tikrų ekonomikos sektorių pasipriešinimas, nes jie nemato iš to

naudos, netgi priešingai, mano, kad reikalaujamas esminis pertvarkymas jiems darytų „neigiamą“ poveikį. Politika turi palaipsniui įveikti šiuos prieštaravimus.

4.20 Norint tai pasiekti, būtina išdėstyti, kaip ketinama siekti „tinkamo kainų nustatymo ir užtikrinti kainų skaidrumą“. Tačiau tai strategijoje nenurodoma.

5. Politikos ir pilietinės visuomenės, tausaus išteklių naudojimo, strategijos „Europa 2020“ ir tvarumo sąveika. Arba: reikalingas geras valdymas

5.1 Kai sunkiai sekasi pasiekti tvarų vystymąsi, įtvirtinti „žaliąją ekonomiką“ arba restruktūrizuoti ekonomiką, kad ji tausiai naudotų išteklius, politikai teisingai pasielgtų išsamiai išnagrinėje, kur slypi to priežastys. Keletą atsakymų į šį klausimą EESRK jau pateikė pirmiau.

5.2 Iš lėto, labai iš lėto pripažįstama, kad pokyčiai šiandieninėje mūsų ekonomikos sistemoje turi būti esminiai, kad galėtume iš tikrųjų kalbėti apie tvarų vystymąsi. EESRK palankiai vertina tai, kad Komisijos komunikate šiuo klausimu pateikiami konkretūs skaičiai, pavyzdžiui, kad iki 2050 m. Europos Sąjungoje išmetamas CO₂ kiekis turėtų būti sumažintas 80–95 proc. ES Komisijos pirmininkas José Manuel Barroso, kai pirmą kartą buvo paminėti šie tikslai, kalbėjo apie „naują pramoninę revoliuciją“, kuri mūsų laukia arba kurią turime įgyvendinti.

5.3 EESRK, atsižvelgdamas į šią būsimą diskusiją dar kartą nurodo, kad, jo nuomone, jau vėluojama išsamiai aptarti „augimo apibrėžtį“. Atitinkamos Komiteto nuomonės tema „Ne vien tik BVP“ Komisijai ir Tarybai yra žinomos. Jose paaiškinama, kad sena liaudies ekonomikos formulė „augimas reiškia gerovę“ šiandien jau nebetinka.

5.4 Tačiau tiek pavyzdinėje iniciatyvoje „Tausiai išteklius naudojanti Europa“, tiek strategijoje „ES 2020“ šis klausimas nepakankamai nagrinėjamas. Priešingai, iš to kas parašyta, gali kilti įspūdis, kad „augimas“ savaime yra vertybė.

5.5 Strategijoje „ES 2020“ rašoma, kad „Europos strategijos pagrindas“ turėtų būti trys prioritetai:

- „pažangus augimas – žiniomis ir inovacijomis pagrįsto ūkio vystymasis,
- tvarus augimas – tausiau išteklius naudojančio, ekologiškesnio ir konkurencingesnio ūkio skatinimas,
- integracinis augimas – didelio užimtumo ūkio, kuriame užtikrinta ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda, skatinimas.

Šie prioritetai papildo vienas kitą; tai XXI amžiaus Europos socialinės rinkos ekonomikos vizija.“

5.6 EESRK kyla klausimas, ką tokiais teiginiais Komisija ir Taryba nori pasakyti. Ar visuomenė turėtų suprasti, kad ankstesnis augimas nebuvo grindžiamas žiniomis ir inovacijomis?

Argi ne visada politikos tikslas buvo aukštas užimtumo lygis ir socialinė bei teritorinė sanglauda? Ar šios įvairios „augimo filosofijos“ automatiškai užtikrina tvarų vystymąsi? Jei taip, tai kodėl Komisija arba tiksliau Europos Vadovų Taryba nebevartoja sąvokos „tvarumas“? Kodėl aprašoma „XXI amžiaus Europos socialinės rinkos ekonomikos vizija“ o ne „socialinė ir ekologinė rinkos ekonomika“?

5.7 Komisija labai gerai žino, kad, pavyzdžiui, nuosekli išteklių apsauga gali prisidėti ne prie bendrojo vidaus produkto didėjimo, o jo mažėjimo. Jei visos įprastos elektros lemputės laikantis draudimo jas parduoti bus pakeistos į energiją taupančias lemputes, bus nuosekliai šiltnamiai pastatai ir įgyvendinamos energijos taupymo priemonės, drastiškai sumažės energijos suvartojimas, taigi, ir BVP. Todėl EESRK dar kartą atkreipia dėmesį į tai, kad

— reikia iš naujo apibrėžti „augimą“,

— BVP nėra vienetas, suteikiantis informacijos apie laimę, gerovę, aplinkos padėtį, sveikatą ar socialinį teisingumą.

Nauja pramonės „revoliucija“ – atsakomybės revoliucija

5.8 Kalbėdamas apie „naują pramonės revoliuciją“, Komisijos pirmininkas José Manuel Barroso yra teisus tik dėl galimų pokyčių radikalumo. Ateityje būtinas naujas gamybos ir vartojimo modelis. Žinoma, J. M. Barroso puikiai žino, kad sąvoka „revoliucija“ visuomeninės politikos požiūriu yra visiškai netinkamai vartojama ir gali padidinti baimę. Revoliucijas sukelia engiama dauguma, norinti sukilti prieš „valdovus“ ir greitai bei ilgam laikui pakeisti nepriimtina padėtį.

5.9 Tačiau tokia situacija nesusidaro diskutuojant apie tvarų vystymąsi arba tausų išteklių naudojimą. Priešingai, neįmanoma suburti engiamos daugumos, kuri priešintųsi valdingoms struktūroms. Veikia linkstama prie to, kad gana gerai gyvename visuomenėje, kuri kiekvienais metais sunaudoja tiek naftos, kiek susidarė per maždaug 5 mln. metų, ir dėl kurios kasmet išnyksta 10 000 rūšių daugiau nei išnyktų dėl evoliucijos.

5.10 Todėl keliamas uždavinys ir klausimas, kaip galima išugdyti šiuo metu gyvenančių žmonių bendrą atsakomybės jausmą ateities kartų atžvilgiu? Kaip daryti spaudimą siekiant tikrų pokyčių, kurie gali reikšti ir tam tikrų dalykų atsisakymą?

5.11 Šiuo požiūriu labai svarbu, kad pilietinė visuomenė ir ekonomika nuo pradžios galėtų deramai dalyvauti procese. Būtent tai yra ir iki šiol buvo ES tvarumo strategijos, kuri buvo priimta 2001 m. Geteborge, uždavinys.

Dėl ES tvarumo strategijos būklės

5.12 EESRK daugelį metų labai atidžiai ir aktyviai stebėjo šią ES tvarumo strategiją, kurią Europos Vadovų Taryba priėmė 2001 m. Dar pradžioje EESRK ragino didžiausią dėmesį skirti būtent šiai ilgalaikiai strategijai.

5.13 EESRK pastoviai (ir dažnai) kartoja, kad tvarumo strategija piliečiams, ekonomikai ir organizacijoms bei politikams turi suteikti **aiškias gaires, taigi kokybinius ir kiekybinius tikslus**. Į tai orientuojantis turi būti priimami sprendimai trumpuoju ir ilguoju laikotarpiu ir visos ES politikos sritys turi būti nukreiptos į tvarumo strategijos siekiamą viziją.

5.14 Taip pat dažnai EESRK apgailestavo, kad, jo nuomone, tvarumo strategija yra ne tik pernelyg nekonkreči, bet ir politikai su ja elgiasi kaip su podukra.

5.15 Komitetas taip pat džiaugėsi, kad Europos Vadovų Taryba 2006 m. peržiūrėjo tvarumo strategijoje jam skyrę ypatingą vaidmenį – teikti informaciją kas dveji metai ES Komisijos rengiamoms pažangos ataskaitoms. Nors Komisija 2007 m. ir 2009 m. paskelbė atitinkamas pažangos ataskaitas, kurias Komitetas aptarė ir įvertino **po jų paskelbimo**, tačiau prieš rengdama šias ataskaitas Komisija **nesikreipė** į EESRK, kuris iš tikrųjų turėjo prisidėti savo indėliu.

5.16 Kita pažangos ataskaita pagal Europos Vadovų Tarybos nustatytą 2 metų ritmą iš tikrųjų turėtų būti paskelbta šiais metais, tačiau dėl daugelio priežasčių atrodo, kad to nebus. Komisija iki šiol nesikreipė į EESRK, kad šis pateiktų savo indėlį.

5.17 „2011 m. Komisijos darbo programoje“⁽³⁾ nėra nuorodos, kad Komisija rengiasi pateikti tokią tarpinę ataskaitą ir apskritai 51 puslapio dokumente neužsimenama apie tvarumos strategiją. Nuorodos daromos į begalę įvairiausių ES strategijų, tačiau ne į tvaraus vystymosi strategiją. EESRK dėl to labai apgailestauja.

5.18 Visos diskusijos itin aprimo, EESRK nuomone, netgi pernelyg aprimo dėl tvarumo strategijos. Liko neišpildyta daug politinių pažadų, pateiktų tvarumo strategijoje, pavyzdžiui, pateikti aplinkai žalą darančių subsidijų sąrašą. Kasdieninėje politinėje veikloje svarbi tik strategija „Europa 2020“, kuri iš tikrųjų neturi jokios sąsajos su tvarumo strategija.

5.19 Tai gali būti blogas ženklas pilietinei visuomenei, kad apie tvarumo strategiją politikai beveik nediskutuoja ir neteikia apie ją informacijos. EESRK kyla klausimas, kodėl taip yra ir kaip visuomenė tai turėtų suprasti. Komisijai turėtų būti aišku, kad gali kilti išpūdis, jog daugelis paskutinių mėnesių ir metų

krizių⁽⁴⁾ pareikalavo viso politikų dėmesio ir todėl ilgalaikė politika buvo visiškai nustumta į šoną.

5.20 Tačiau vis daugiau žmonių kyla klausimas, EESRK nuomone, pagrįstai, ar tik šios labai skirtingose politikos srityse vis dažniau kylančios krizės a) nėra tarpusavyje susijusios ir b) yra netvartos ekonomikos išraiška arba tiksliau pasekmė.

5.21 Iš pirmininkaujančios valstybės ataskaitos „ES tvaraus vystymosi strategijos peržiūra“⁽⁵⁾ galima suprasti, kad bent jau Tarybai aišku, kad yra būtent taip. Jau pirmame dokumento sakinyje teigiama: „Dabartinė įvykių raida daugeliu požiūrių nėra tvari; viršijamos Žemės galimybių ribos, o socialinis ir ekonominis kapitalas patiria spaudimą. Nors ne kartą buvo kartota, kad reikia permainų, rezultatų nedaug.“ Ataskaitoje iš esmės remiama tvaraus vystymosi strategija, kuri yra „ilgalaikė vizija ir bendra politinė sistema, kurioje pateikiamos rekomendacijos dėl visų ES politikos sričių ir strategijų. Reikia užtikrinti, kad TVS turėtų realios įtakos ES politikai, įskaitant kitas kompleksines ES strategijas, užtikrinti darną tarp trumpalaikių ir ilgalaikių tikslų bei tarp įvairių sektorių.“

5.22 Bendras politinis pagrindas, kurį EESRK ragino sukurti, o Taryba vertino kaip būtina, ir kurį turi sudaryti ES tvarumo strategija, šiuo metu egzistuoja geriausiu atveju kaip reikalingas senuose dokumentuose ir kai kuriose kalbose, bet ne politinėje realybėje. Šios spragos negali užpildyti nei pavyzdinė iniciatyva „Tausiai išteklius naudojanti Europa“, nei strategija „Europa 2020“.

5.23 EESRK nuomone, kyla didelis pavojus, kad piliečiai nebegalės susiorientuoti. Ne vien tik dėl to, kad tapo visiškai neaišku, kokia dabar yra privaloma strategija, bet ir dėl to, kad ir klaidina vartojamos sąvokos. Dabar strategijoje „ES 2020“ dažnai kalbama apie įvairiausias augimo formas, tačiau visiškai neminimos sąvokos „tvarumas“ arba „tvarus augimas“.

5.24 Todėl EESRK mano, kad derėtų Komisijai netrukus labai vienprasmiskai paaiškinti, kaip tarpusavyje yra susijusios strategija „ES 2020“ ir tvarumo strategija. Komitetas dar kartą pasisako už tvarumo strategijos atgaivinimą ir už tai, kad strategija „ES 2020“ būtų vertinama kaip ypač svarbi pagrindinių ekonomikos sektorių pertvarkymo gairių dalis.

2011 m. rugsėjo 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Staffan NILSSON

⁽³⁾ COM (2010) 623 galutinis (2010 10 27).

⁽⁴⁾ Galima paminėti keletą jų: finansų krizė / euro krizė, energijos krizė, klimato krizė, biologinės įvairovės krizė, bado problematika.

⁽⁵⁾ Žr. Tarybos dokumentą 16818/09, 2009 12 1.